

Kapitel 3

Substantivet og artiklen

El sustantivo y el artículo

Substantiverne kan defineres som ord der kan bøjes i numerus (tal), men har fast genus (grammatisk køn). Ordet *casa*, der er singularis (ental), kan sættes i pluralis (flertal) *casas*, men det har fast genus, nemlig femininum.

Substantiverne kan inddeles i flere forskellige kategorier, som man kan have behov for i forskellige sammenhænge. De kan opdeles i *animerede* versus *inanimerede*⁷, og de animerede kan igen opdeles i dem der betegner h.h.v. dyr og mennesker.

Vi har også i nogle tilfælde brug for en opdeling i *tællelige* og *ikke-tællelige* substantiver eller abstrakte begreber over for konkrete substantiver. Normalt tæller vi ikke ris, mel, sand eller væsker som vand, vin, mælk o.s.v., men nogle gange kan de gøres tællelige og får så betydningen *et glas*, *en liter* el. lign.:

un vino, un café, un pan

et glas vin, en kop kaffe, et stykke brød

Endelig kan substantiverne inddeles i *proprier* (egennavne) og *appellativer* (fællesnavne), og *proprierne* kan igen inddeles efter om de er *personnavne*, *stednavne*, *firma- og organisationsnavne* eller evt. forkortelser.

Bestemt form af et spansk substantiv laves som på engelsk ved at sætte et kendeord, den bestemte artikel, foran. Desuden findes den ubestemte artikel, der svarer til talordet *en*.

Disse artikler, grundtallene samt forskellige former for pronominer tilhører den kategori der kaldes *determinativer*. *Determinativerne* afgør i hvor høj grad en størrelse kan bestemmes eller udpeges. Hvis vi blot siger *tengo teléfono* (jeg har telefon) uden *determinativ*, virker substantivet nærmest *adjektivisk* og fortæller kun at man kan ringe til mig; der er ingen reference til selve telefonapparatet. Den ubestemte artikel, *compré un teléfono* (jeg købte en telefon) gør det muligt at udpege apparatet og senere referere til det, mens den bestemte artikel, *possessivet* (ejestedord) m.fl. refererer til størrelser vi allerede kender: *mi teléfono no funciona* (min telefon virker ikke). Det kan være noget der er blevet introduceret v.h.a. den ubestemte artikel eller noget vi regner for kendt; vi regner med at alle har en telefon.

I visse funktioner skal substantivet have *determinativ*; se 3.2.

3.1 Morfologi

Som nævnt har de spanske substantiver fast genus, og for de flestes vedkommende kan de bøjes i numerus (tal). En del *person- og dyresubstantiver* findes både i en *maskulinum-* og en *femininumform*, og disse to former ligner ofte hinanden som *el*

⁷*Animeret* betyder levende, og *inanimeret* er ting - det der ikke er levende.

chico, la chica, men formerne er forskellige i *el padre, la madre*. Vi vil helst ikke tale om en egentlig bøjning i genus, men hellere tolke disse ordpar som uafhængige enheder der tilfældigvis ofte ligner hinanden.

Betegnelsen *genus* bruges i det følgende udelukkende om ordenes grammatiske køn, mens ordet *køn* henviser til biologisk køn. Der er på spansk ikke altid overensstemmelse mellem biologisk køn og genus. Således kan *una persona* (*en person*), som er femininum, både referere til en mand og til en kvinde.

De spanske substantiver findes i maskulinum og femininum, og artiklen findes derudover i neutrum (intetkøn), se 3.2.5.1.

3.1.1 Artiklerne

Både den ubestemte og den bestemte artikel findes i singularis (ental) og pluralis (flertal), samt i maskulinum og femininum. Desuden findes en neutrumsform i singularis som kan bruges foran bl.a. adjektiver, se substantivering, 3.2.5.1.

Den ubestemte artikel			
Genus Numerus	Maskulinum	Femininum	Neutrum
Singularis	uno / un	una (dog: <i>un arma</i>)	un
Pluralis	unos	unas	
Den bestemte artikel			
Genus Numerus	Maskulinum	Femininum	Neutrum
Singularis	el	la (dog: <i>el arma</i>)	lo
Pluralis	los	las	

I maskulinum bruges kortformen *un* foran syntagmer (led) der har et substantiv som kerne, mens *uno* bruges når substantivet udelades. *Uno* bruges altså substantivisk:

y nosotros hacemos un buen cubrimiento
(Pin 48)

En caso de encontrarla en uno, me pondría a su lado (Sáb IV)

¿cómo puede encontrarse razonable que un pintor mediocre dé consejos a uno bueno? (Sáb IV)

uno de mis peores defectos (Sáb XI)

og vi laver en god (presse)dækning

Hvis jeg mødte hende i et [kunstgalleri], ville jeg stille mig ved siden af hende
Hvordan kan man finde det rimeligt at en middelmådig maler rådgiver en god?

En af mine værste fejl

cada uno de nosotros (Sáb XIX)

hver enkelt af os / os alle sammen

For at undgå lydlig sammenstød bruges i femininum, singularis den artikel der svarer til maskulinum når det efterfølgende substantiv begynder med et betonet *a* eller *ha*. Er *a*'et ubetonet som i *arena*, eller står der et adjektiv mellem artikel og substantiv, bruges de almindelige femininumformer - også selv om adjektivet begynder med *a*. Adjektivet kongruerer under alle omstændigheder i femininum:

<i>el agua fría</i>	det kolde vand	<i>el habla madrileña</i>	talesprog fra Madrid
<i>un/el águila pequeña</i>	en/den lille ørn	<i>el hambre</i> (f)	sulten
<i>un área cerrada</i>	et lukket område	<i>un arma peligrosa</i>	et farligt våben
<i>el Asia moderna</i>	det moderne Asien	<i>un alza inesperada</i>	en uventet stigning

Men:

<i>la arena</i> (tryksvagt <i>a</i>)	sandet	<i>la misma aula</i>	det samme lokale
<i>la alta montaña</i>	det høje bjerg	<i>la gran hacha</i>	den store økse

Desuden har betegnelser på kvinder samt bogstaverne *a* og *h* den almindelige femininumartikel:

<i>una árabe</i>	en arabisk kvinde
<i>la Ana / Ángela de la que me enamoré</i>	den Ana / Ángela jeg forelskede mig i
<i>una a</i>	et a
<i>la hache</i>	h'et

3.1.1.1 Sammentrækning med præposition

Præpositionerne *a* og *de* trækkes sammen med et efterfølgende *el* og bliver til henholdsvis *al* og *del*:

<i>su derecho al voto</i> (País)	deres stemmeret
<i>Frente al hotel Sheraton de Lima</i> (País)	Foran hotel Sheraton i Lima
<i>El partido del Gobierno</i> (País)	Regeringspartiet
<i>El candidato del PSOE reconoce que...</i> (País)	PSOE's kandidat anerkender at...

I visse navne - især stednavne - indgår artiklen som en integreret del, og den skrives med stort. I de tilfælde trækkes den ikke sammen med nævnte præpositioner:

<i>el presidente de El Salvador</i>	El Salvadors præsident
<i>A casi cuatro kilómetros de El Ganso</i> (PP)	Næsten fire km fra El Ganso
<i>la denuncia de El Comercio</i> (Rep)	Anmeldelsen foretaget af El Comercio (dagblad, Peru)

3.1.1.2 Ubestemt artikel versus talord

Den ubestemte artikel kan vanskeligt adskilles fra talordet *en*, og syntaktisk er der næppe nogen grund til at gøre det eftersom både talord og artikel oftest fungerer som determinativ. Vi vil dog betegne *uno* som et talord når det står substantivisk, idet artiklerne ikke kan stå alene:

- ¿Compraste algunos libros?	- Købte du nogle bøger?
------------------------------	-------------------------

- *Sí, compré tres / compré uno*
- *¿compraste el coche?*
- **No, no compré el → No, no lo compré*
- Ja, jeg købte tre / jeg købte en
- Købte du bilen?
- Nej, jeg købte den ikke

3.1.2 Substantivets pluralis

Substantiver i pluralis ender på *s*, men i forhold til den enkelte singularisform er der tre forskellige bøjningsendelser, men en regel der kan bruges i de fleste tilfælde er at tilføje *-s* når substantivet ender på vokal og indføje et ekstra *e* for at undgå konsonant-sammenstød ved de substantiver der ender på konsonant. Skemaet er en lidt forenklet oversigt over nedenstående regler.

Endelse	Bruges ved substantiver der ender på:	Eksempler
-s	- ubetonet vokal samt <i>é</i> - en del fremmedord	la casa → las casas el club → los clubs
-es	- konsonant (undt. <i>-s</i>) - betonet vokal - betonet vokal + <i>-s</i>	una vez → dos veces el jabalí → los jabalíes el dios → los dioses
uforandret	- ubetonet vokal + <i>-s</i> - familienavne	el análisis → los análisis los García

Der tilføjes *-s* til substantiver der ender på ubetonet vokal, betonet *-e* samt flerstavesord på *-ó* (sjældne):

<i>el coche</i>	<i>los coches</i>	bilen / bilerne
<i>la cama</i>	<i>las camas</i>	sengen / sengene
<i>el elefante</i>	<i>los elefantes</i>	elefanten / elefanterne
<i>el pie</i>	<i>los pies</i>	foden / fødderne
<i>el canapé</i>	<i>los canapés</i>	kanapéen / kanapéerne
<i>el dominó</i>	<i>los dominós</i>	dominospillet / dominobrikkerne
<i>el buró</i>	<i>los burós</i>	skrivebordet / skrivebordene

Desuden tilføjes mange fremmedord på konsonant et *-s* selv om det strider mod det spanske sprog, der ikke har det så godt med konsonantsammenstød. Også visse fremmedord på betonet vokal tilføjer *-s*. Nogle findes både med *-s* og *-es*:

<i>el álbum</i>	<i>los álbum(es)</i>	<i>el gurú</i>	<i>los gurús</i>
<i>el boicot</i>	<i>los boicots</i>	<i>el hobby</i>	<i>los hobbies</i>
<i>el club</i>	<i>los clubs / clubes</i>	<i>el menú</i>	<i>los menús</i>
<i>el coñac</i>	<i>los coñacs</i>	<i>el show</i>	<i>los shows</i>
<i>el film(e)</i>	<i>los filmes</i>	<i>el tic</i>	<i>los tics</i>

Der tilføjes -es til substantiver der ender på konsonant eller betonet vokal (bortset fra *é*), men ikke hvis endelsen er ubetonet vokal + *s* (se nedenfor):

<i>el ataúd</i>	<i>los ataúdes</i>	ligkisten / ligkisterne
<i>la capital</i>	<i>las capitales</i>	hovedstaden / hovedstæderne
<i>el líder</i>	<i>los líderes</i>	lederen / lederne
<i>el marroquí</i>	<i>los marroquíes</i>	marokkaneren / marokkanerne
<i>el ciprés</i>	<i>los cipreses</i>	cypressen / cypresserne (træ)

Accentuationen forbliver på samme stavelse i pluralis, og det betyder at der i visse tilfælde p.g.a. de spanske retskrivningsregler⁸ må sættes eller fjernes en accent. De mest almindelige er den store gruppe substantiver der ender på *-ión*. De mister accenten i pluralis, mens ord der ender på *-n* og følger de almindelige trykregler (tryk på næstsidste stavelse), skal have tilføjet *én* i tredjesidste stavelse. Substantiver der ender på *-n* og har accent, mister denne:

<i>la nación</i>	<i>las naciones</i>	nationen / nationerne
<i>el/la joven</i>	<i>los/las jóvenes</i>	den unge / de unge
<i>el eslogan</i>	<i>los eslóganes</i>	sloganet / sloganerne
<i>el alacrán</i>	<i>los alacranes</i>	skorpionen / skorpionerne

Endelig findes der nogle få substantiver der er uregelmæssige hvad angår accentuation. De to sidstnævnte fordi spanske ord ikke kan have tryk på fjerdesidste stavelse:

<i>el carácter</i>	<i>los caracteres</i>	karaktertræk / karaktertrækkene
<i>el espécimen</i>	<i>los especímenes</i>	vareprøve / vareprøverne
<i>el régimen</i>	<i>los regímenes</i>	styre / regeringerne

Ord der ender på tryksvag vokal + *s* **forbliver uforandrede** i pluralis. Det drejer sig bl.a. om ugedagene fra mandag til fredag samt ord der ender på *-sis*:

<i>el próximo martes</i>	<i>los martes</i>	næste tirsdag / om tirsdagen
<i>una crisis</i>	<i>las crisis</i>	en krise / kriserne
<i>la tesis</i>	<i>las tesis</i>	afhandlingen / afhandlingerne
<i>el atlas</i>	<i>los atlas</i>	et atlas / atlasene (el. atlasserne)

Visse fremmedord er også uforandrede i pluralis:

<i>Decenas de miles de gay y lesbianas se manifestaron ayer en Roma (Páis)</i>	Titusinder af bøsser og lesbiske demonstrerede i går i Rom
---	--

⁸Ord der ikke skrives med accent, har tryk på næstsidste stavelse hvis de ender på vokal, *-n* eller *-s*. I øvrige tilfælde (andre konsonanter end *-n* og *-s*) falder trykket på sidste stavelse.

3.1.2.1 Fast pluralis

Enkelte substantiver findes kun - med en given betydning - i pluralis. Der er således ikke noget der hedder **la vacación*, det hedder altid *las vacaciones* (ferien). *Las elecciones* betyder valg til parlament eller præsident, mens *la elección* i reglen vil være ens personlige valg af påklædning, en biografilm o.s.v. Desuden forekommer *la espalda* (ryg)⁹, *la nariz* (næse) m.fl. ofte i pluralis uden at der er tale om flere, og enkelte substantiver skifter i større eller mindre grad betydning i pluralis.

Endelig står *principio*, *mediado* og *fin* ofte i pluralis når de indgår i en tidsangivelse, ligesom det hedder *buenos días*, *buenas tardes* o.s.v.:

<i>votar en unas elecciones libres</i> (Lor 101)	stemme ved et frit valg
<i>Prepárate para tus vacaciones</i> (País, reklame)	forbered dig til din ferie
<i>La voz de Juana Rosa sonó acusadoramente a mis espaldas</i> (Muñ 51)	Juana Rosas stemme lød truende bag min ryg
<i>la amistad / las amistades</i>	venskab / vennerne
<i>A fines de ese siglo</i> (País)	i slutningen af det århundrede

Spansk har en tendens til at bruge pluralis om symmetriske ting der består af to dele, men kun i de færreste tilfælde er det obligatorisk. Vi har det på dansk i *bukser* og *briller*.

Følgende har *obligatorisk* pluralis:

<i>las gafas</i>	brillerne
<i>las tijeras</i> (i Latinamerika ofte <i>la tijera</i>)	saksen

mens der er flere, bl.a. det allerede nævnte *nariz*, som har begge former:

<i>los alicates / el alicate</i>	fladtang
<i>las bragas / la braga</i>	trusser
<i>los calzoncillos / el calzoncillo</i>	underbukser
<i>las pinzas / la pinza</i>	pincet
<i>el pantalón / los pantalones</i>	(et par) bukser
<i>las tenazas / la tenaza (de punto)</i>	knibtang

Bortset fra *nariz* og *pantalón* er pluralisformerne nok de mest almindelige, men der er regionale forskelle.

3.1.2.2 Sammensatte substantiver

Det normale er på spansk at to substantiver sammensættes v.h.a. en præposition (i reglen *de*), men der findes også en del tilfælde hvor de sammenskrives eller blot sammenstilles. De sammenskrevne (og derfor leksikaliserede) opfører sig som ét ord og bøjes som sådan. Når de ikke sammenskrives, ligner det efterstillede substantiv umiddelbart et adjektiv, men det adskiller sig fra adjektivet ved ikke at skulle kongruere, og kun det første substantiv bøjes:

⁹Dog altid: *Me duele la espalda* - jeg har ondt i ryggen.

<i>el arco iris</i>	<i>los arcos iris</i>	regnbuen / regnbuerne
<i>la cárcel modelo</i>	<i>las cárceles modelo</i>	modelfængslet / modelfængslerne
<i>el coche bomba</i>	<i>los coches bomba</i>	bilbomben / bilbomber
<i>el experimento piloto</i>	<i>los experimentos piloto</i>	pilotprojekt / pilotprojekterne
<i>el hombre rana</i>	<i>los hombres rana</i>	frømand / frømænd
<i>la hora punta</i>	<i>las horas punta</i>	myldretid / myldretiderne
<i>el niño prodigio</i>	<i>los niños prodigio</i>	vidunderbarn / vidunderbørnene
<i>el perro policía</i>	<i>los perros policía</i>	politihund / politihundene

Dog hedder det - måske fordi man kunne udelade *país*:

<i>el país miembro</i>	<i>los países miembros</i>	medlemslandet/-landene
------------------------	----------------------------	------------------------

Nogle sammenskrevne substantiver involverer så at sige flere elementer i en del af betydningen og kan derfor have pluralis-endelse, men alligevel være singularis. Det drejer sig især om substantiver der er sammensat af et verbum og et substantiv som f.eks. *un abrelatas* (dåseåbner); det er én genstand, men den kan bruges til at åbne flere dåser med, hvorfor *latas* står i pluralis. På samme måde kan *un rompecabezas* (et puslespil) bryde flere hoveder. De er uændrede i pluralis, men bemærk at de er maskulinum. Se ordbogen for flere eksempler:

<i>el portamonedas</i>	<i>los portamonedas</i>	pungen / pungene
<i>el rompecabezas</i>	<i>los rompecabezas</i>	puslespillet / puslespillene
<i>el tocadiscos</i>	<i>los tocadiscos</i>	pladespilleren / pladespillerne
<i>el abrelatas</i>	<i>los abrelatas</i>	dåseåbneren / dåseåbnerne

3.1.3 Substantivets genus

Substantivets genus kan til en vis grad afgøres ud fra dets endelse, men genus må dog i vid udstrækning læres sammen med den enkelte glose. De substantiver der betegner personer - professioner m.m. - og visse dyr, findes ofte i to udgaver der afspejler hver sit biologiske køn.

Man kunne forledes til at tro at visse betegnelser for mennesker og dyr har bøjning i genus. Vi har f.eks. *el chico - la chica; el tío - la tía; el perro - la perra* o.s.v., men vi vælger at betragte de enkelte elementer i disse ordpar som uafhængige enheder der (tilfældigvis) har nogle lydligt lighedspunkter. Et argument for dette synspunkt er at der ikke er nogen udtryksmæssige lighedspunkter mellem *hombre* og *mujer, padre* og *madre, caballo* og *yegua* m.fl., og at det kun er bestemte substantiver hvor genusbøjning overhovedet kan komme på tale.

3.1.3.1 Inanimerede substantiver

Følgende regler kan være en hjælp til at genusbestemme inanimerede substantiver.

3.1.3.1.1 endelse -a:

Den generelle regel er at substantiver på *-a* er femininum, men der er adskillige undtagelser; især dem på *-ma* (se nedenfor) og *personsubstantiver* på *-ista* (se 3.1.3.2.4):

Femininum:

<i>la boca</i>	munden	<i>la escuela</i>	skolen
<i>la casa</i>	huset	<i>la mesa</i>	bordet

Dog maskulinum:

<i>el día</i>	dagen	<i>el mediodía</i>	middag (kl. 12)
<i>el planeta</i>	planeten	<i>el telesilla</i>	skiliften
<i>el tranvía</i>	sporvognen	<i>el vodka</i>	vodkaen
<i>el yoga</i>	yogaen		
<i>el guardarropa</i> (og andre sammensatte substantiver)			garderoben
<i>el insecticida</i> (og andre kemikalier på <i>-icida</i>)			insektgiften
<i>el mapa</i> (dog: llevarse <i>la mapa</i> : <i>udmærke sig</i>)			landkortet
<i>el Sida</i> (på trods af <i>la enfermedad</i>)			AIDS

-ma:

En række substantiver på *-ma* der stammer fra græske ord der er neutrum, er maskulinum. Det er i mange tilfælde substantiver vi også har på dansk som fremmedord, men der er ingen klare regler, for der er også enkelte ord der kommer af græske neutrumsformer der er blevet femininum på spansk. De er markeret med * i nedenstående oversigter, der på ingen måde er udtømmende:

Maskulinum:

<i>el aroma</i>	aromaen	<i>el idioma</i>	sproget
<i>el axioma</i>	indiskutibel leveregel	<i>el lema</i>	sloganet
<i>el carisma</i>	karismaen	<i>el panorama</i>	panoramaet
<i>el clima</i>	klimaet	<i>el poema</i>	digtet
<i>el diagrama</i>	diagrammet	<i>el problema</i>	problemet
<i>el diploma</i>	diplomet	<i>el programa</i>	programmet
<i>el drama</i>	dramaet, teatret	<i>el sintoma</i>	syntomet
<i>el enigma</i>	gåden	<i>el sistema</i>	systemet
<i>el esquema</i>	skemaet	<i>el tema</i>	temaet
<i>el fantasma</i>	spøgelset	<i>el trauma</i>	traumet

Femininum:

<i>la alarma</i>	alarmen	<i>la forma</i>	formen
<i>el alma (f)</i>	sjælen	<i>la goma</i>	limen
<i>el arma (f)</i>	våbnet	<i>la lágrima</i>	tåren
<i>el asma* (f)</i>	astmaen	<i>la lima</i>	filen/limefrugten
<i>la broma</i>	spøgen	<i>la llama</i>	lamaen/flammen
<i>la calma</i>	roen	<i>la norma</i>	normen
<i>la cama</i>	sengen	<i>la palma</i>	håndfladen/palmen
<i>la crema</i>	cremen	<i>la paloma</i>	duen
<i>la enzima</i>	enzymet	<i>la prima</i>	kusinen
<i>la escama</i>	(fiske)skællet	<i>la rama</i>	grenen
<i>la esgrima</i>	fægtningen	<i>la reforma</i>	reformen
<i>la firma</i>	firmaet/underskriften	<i>la suma</i>	summen
<i>la flema*</i>	slimet	<i>la yema</i>	æggeblommen

3.1.3.1.2 endelse -dad, -tad, -tud:

Alle substantiver med disse endelser, og i det hele taget de fleste på *-d*, er femininum:

<i>la edad</i>	alderen	<i>la red</i>	nettet
<i>la impunidad</i>	ustraffetheden	<i>la seguridad</i>	sikkerheden
<i>la libertad</i>	friheden	<i>la verdad</i>	sandheden
<i>la modernidad</i>	det moderne samfund	<i>la virtud</i>	dyden, evnen

3.1.3.1.3 endelse -ción, -sión:

Alle substantiver med disse endelser er femininum, mens andre ord på *-ión* - og de fleste på *-n* alene - er maskulinum:

<i>la discusión</i>	diskussionen	<i>la nación</i>	nationen
<i>la indignación</i>	indignationen	<i>la organización</i>	organisationen
<i>la limitación</i>	begrænsningen	<i>la imagen</i>	billedet

men altså:

<i>el avión</i>	flyveren	<i>el guión</i>	drejebogen
<i>el camión</i>	lastbilen	<i>el dictamen</i>	udtalelsen
<i>el gorrión</i>	spurven	<i>el régimen</i>	styret

3.1.3.1.4 endelse -o:

Langt de fleste substantiver der ender på *-o*, er maskulinum, men der findes enkelte undtagelser:

<i>el asunto</i>	sagen, emnet	<i>el palo</i>	staven
<i>el camino</i>	vejen	<i>el periódico</i>	avisen
<i>el libro</i>	bogen	<i>el verano</i>	sommeren

Men:

<i>la dinamo/dinamo</i>	dynamoen	<i>la nao</i>	skibet (arkaisk)
<i>la magneto</i>	dynamoen	<i>la polio</i>	polio
<i>la mano</i>	hånden	<i>la radio</i>	radioen

I dele af Latinamerika optræder *magneto* og *radio* dog som maskulinum, og sidstnævnte er også i Spanien maskulinum med betydningerne *radium* og *radius*.

3.1.3.1.5 endelse -r:

De fleste substantiver på *-r* er maskulinum, men der findes også vigtige undtagelser:

<i>el autocar</i>	bussen	<i>el poder</i>	magten
<i>el dolor</i>	smerten	<i>el sector</i>	sektoren
<i>el factor</i>	faktoren	<i>el sur</i>	syd
<i>el ordenador*</i>	computeren	<i>el temor</i>	frygten

*la computadora i Latinamerika.

Dog:

<i>la flor</i>	blomsten	<i>la labor</i>	arbejdet
----------------	----------	-----------------	----------

3.1.3.1.6 Substantiver der skifter betydning

Visse substantiver har hver sin betydning i maskulinum og femininum, men i enkelte tilfælde afgøres betydningen ikke entydigt af genus (markeret med *):

<i>la capital</i>	hovedstaden	<i>el capital</i>	kapitalen
<i>la cometa</i>	dragen (legetøj)	<i>el cometa</i>	kometen
<i>la coma</i>	kommaet	<i>el coma</i>	koma
<i>la cólera</i>	vreden, irritationen	<i>el cólera</i>	kolera
<i>la cura</i>	sygdomsbehandlingen	<i>el cura</i>	præsten
<i>la editorial</i>	forlaget	<i>el editorial</i>	lederartiklen (i avis)
<i>la final</i>	finalen (sport)	<i>el final</i>	slutningen, enden
<i>la frente</i>	panden	<i>el frente</i>	politisk/militær front
<i>la guía</i>	fortegnelsen, guidebog	<i>el/la guía</i>	guiden, rejselederen
<i>la mañana</i>	morgenen	<i>el mañana</i>	morgendagen
<i>la margen*</i>	flodkanten	<i>el margen</i>	margen, spillerummet
<i>la orden*</i>	ordre; religiøs/militær orden	<i>el orden</i>	ro og orden (mods. uorden)
<i>la policía</i>	politiet (korpset)	<i>el/la policía</i>	politibetjenten (m/k)
<i>la radio</i>	radioen	<i>el radio</i>	radium (dial.: radioen)
<i>la terminal</i>	bus- / flyterminalen	<i>el terminal</i>	elektronisk terminal

3.1.3.1.7 Et bagvedliggende ord bestemmer genus

Ved **forkortelser** bestemmer kernen (det første ord) i forkortelsen dennes genus, og hvis det ikke er et spansk eller umiddelbart oversætteligt ord er forkortelsen maskulinum. Genus kan dog også blive afgjort ved en parallel til en tilsvarende spansk institution (se også ?):

<i>la ONU</i>	<i>Organización de las Naciones Unidas</i>	FN
<i>el PP</i>	<i>Partido Popular</i>	konservativt parti, Spanien
<i>el OVNI</i>	<i>objeto volante no identificado</i>	UFO
<i>el KGB</i>	<i>(Comité de Seguridad del Estado)</i>	KGB

Kortformers genus bestemmes i de fleste tilfælde af det oprindelige ords genus:

<i>la foto</i>	<i>la fotografía</i>	fotografiet
<i>la moto</i>	<i>la motocicleta</i>	motorcyklen
<i>la bici</i>	<i>la bicicleta</i>	cyklen

Dog:

<i>el porno</i>	<i>la porno grafía</i>	pornoen / pornografien
-----------------	------------------------	------------------------

Geografiske navne tager genus efter et dækkende fællesord så bjerge (*monte* ikke *montaña*), have (*océano, mar*), søer (*lago*, medmindre *laguna* indgår i navnet), floder (*río*) er maskulinum:

<i>los Andes</i>	Andesbjergene	<i>el Titicaca</i>	Titicacasøen
<i>el Himalaya</i>	Himalayabjergene	<i>el Amazonas</i>	Amazonfloden
<i>el Caribe</i>	Det Caribiske Hav	<i>el Sena</i>	Seinen
<i>el Mediterráneo</i>	Middelhavet	<i>el Tajo</i>	Tajo(floden)

me hace acordarme de Moisés cuando baja del Sinai (Muñ 15) det får mig til at tænke på Moses når han går ned fra Sinai

Øer (*isla*) og øgrupper er derimod femininum:

las Baleares Balearerne *las Azores* Azorene

Men *los Galapagos* (Galapagosøerne) p.g.a. *los archipiélagos*.

Ofte kan **virksomheder** og **firmaer** (*la compañía, la firma*), som er femininum, skilles fra deres produkter som f.eks. biler, skibe, fly m.m. ved at disse er maskulinum:

<i>la Ford</i>	Ford (firmaet)	<i>un Ford</i> (coche)	en Ford (bil)
<i>la Airbus</i>	Airbus (firmaet)	<i>un Airbus</i> (avión)	en Airbus (fly)
<i>la IBM</i>	IBM (firmaet)	<i>un IBM</i> (ordenador)	en IBM (computer)

Jorge trató de perseguirlos en el Packard, pero mientras reversaba, ya el Ford desaparecía carretera abajo (Pin 25) Jorge prøvede at forfølge dem i Packard'en, men mens han bakkede ud forsvandt Ford'en allerede ned ad vejen

Også hoteller, teatre, biografer er maskulinum ligesom vinmærker m.m.:

Un (vino) rioja en Rioja-vin *el (hotel) Sheraton* Sheraton

Endelig stammer en del frugter i femininum fra et tilsvarende træ i maskulinum:

<i>la almendra</i>	mandlen	<i>el almendro</i>	mandeltræet
<i>la manzana</i>	æblet	<i>el manzano</i>	æbletræet
<i>la naranja</i>	appelsinen	<i>el naranjo</i>	appelsintræet

3.1.3.2 Persons substantiver

I takt med kvindens indtog på arbejdsmarkedet er der sket en sproglig udvikling så flere og flere professioner der før var forbeholdt mænd, i dag også har en femininum-form. Det er et område der er i konstant forandring, så det der er normalt et sted, er måske forkert et andet sted, og det der regnes for rigtigt i dag, er måske forkert i morgen. Nogle regler kan der dog gives.

Ved bl.a. familierelationer, som jo altid har eksisteret, fremgår biologisk køn af den enkelte gløse. I nogle tilfælde er der stor forskel på de to køn, i andre er det kun endelsen der adskiller dem:

<i>el hombre</i>	manden	<i>la mujer</i>	kvinden
<i>el padre</i>	faderen	<i>la madre</i>	moderen
<i>el rey</i>	kongen	<i>la reina</i>	dronningen
<i>el chico / niño</i>	drengen	<i>la chica / niña</i>	pigen
<i>el primo</i>	fætteren	<i>la prima</i>	kusinen
<i>el tío</i>	onklen	<i>la tía</i>	mosteren, fasteren

Langt de fleste betegnelser for **nationalitet** og oprindelse (byer, provinser m.m.) bøjes i femininum ved tilføjelse af *-a* (jf. adjektiverne):

<i>el andaluz / la andaluza</i>	andaluseren
<i>el danés / la danesa</i>	danskeren
<i>el madrileño / la madrileña</i>	madrileneren

Dog er *el / la belga* (belgieren), *el / la celta* (kelteren) samt de der ender på *-i* ubøjelige, så køn alene afgøres af artiklen: *el/la israelí; el/la iraní; el/la marroquí*.

Følgende regler, der omfatter alle typer af personbetegnelser, kan jf. ovenstående kun tages som vejledende.

3.1.3.2.1 Personer der ender på **-o**

Ved stillings- eller funktionsbetegnelser er der en del vaklen, mens andre betegnelser på *-o* for flertallets vedkommende har en hunkønsform på *-a* (f.eks. *amigo / amiga*; jf. ovenfor). Følgende har i størstedelen af den spansktalende verden endnu ikke *-a* når der refereres til kvinder¹⁰:

<i>el/la modelo</i>	modellen	<i>el/la soldado</i>	soldaten
<i>el/la piloto</i>	piloten	<i>el/la soprano</i>	sopranen
<i>el/la reo</i>	den anklagede	<i>el/la testigo</i>	vidnet

mens hunkønsformer vinder frem i andre tilfælde:

<i>la abogada</i>	advokaten	<i>la médica</i>	lægen
<i>la arquitecta</i>	arkitekten	<i>la ministra</i>	ministeren
<i>la diputada</i>	parlamentsmedlemmet		

I formelt sprog ses dog: *la médico, la ministro* etc. Se diskussion sidst i 3.1.3.2.4.

3.1.3.2.2 Personbetegnelser der ender på **-or, -ón, -ín, -és**

Disse har hunkønsform på *-a*:

<i>el asesor / la asesora</i>	konsulenten, vejlederen
<i>el bailarín / la bailarina</i>	danseren
<i>el campeón / la campeona</i>	mesteren, krigshelten
<i>el doctor / la doctora</i>	lægen, doktoren
<i>el peatón / la peatona</i>	fodgængerens
<i>el profesor / la profesora</i>	læreren

3.1.3.2.3 Substantiver med særlig form til hunkøn

I visse tilfælde er der større forskel mellem de substantiver der bruges om de to køn:

<i>el abad</i>	abbeden	<i>la abadesa</i>	abbedissen
<i>el actor</i>	skuespilleren	<i>la actriz</i>	skuespillerinden

¹⁰ *Modelo* er dog altid femininum når der refereres til inanimerede størrelser.

<i>el barón</i>	baronen	<i>la baronesa</i>	baronessen
<i>el conde</i>	greven	<i>la condesa</i>	grevinden
<i>el duque</i>	hertugen	<i>la duquesa</i>	hertuginde
<i>el héroe</i>	helten	<i>la heroína</i>	heltinden (heroin)
<i>el príncipe</i>	prinsen	<i>la princesa</i>	prinsessen
<i>el sacerdote</i>	præsten	<i>la sacerdotisa</i>	præstinden
<i>el yerno</i>	svigersønnen	<i>la nuera</i>	svigerdatteren
<i>el varón (macho)</i>	dreng, mand (handyr)	<i>la hembra</i>	hun, pige, kvinde

3.1.3.2.4 Invariable substantiver

En række personbetegnelser har fast genus uanset om referenten er mand eller kvinde:

<i>la estrella</i>	stjemen (TV, film)	<i>la persona</i>	personen
<i>el genio</i>	geniet	<i>el personaje</i>	personlig(heden)
<i>la pareja</i>	parret / partneren	<i>la víctima</i>	ofret

Kollektiver (betegner en gruppe) har fast genus uafhængigt af personernes køn:

<i>la gente</i>	folk	<i>la multitud</i>	folkemængden
<i>el grupo</i>	gruppen	<i>la tropa</i>	flokken, troppen

Substantiver på **-a** og **-ista** er invariable, men personens køn ses af artikel eller adjektiv (gælder ikke kollektiver):

<i>el/la accionista</i>	aktionæren	<i>el/la deportista</i>	sportsmanden
<i>el/la animista</i>	animisten	<i>el/la espía</i>	spionen
<i>el/la atleta</i>	atleten	<i>el/la indígena</i>	den indfødte
<i>el/la budista</i>	buddhisten	<i>el/la periodista</i>	journalisten
<i>el/la cabecilla</i>	lederen	<i>el/la reformista</i>	reformisten
<i>el/la colega</i>	kollegaen	<i>el/la tenista</i>	tennisspilleren

Dog har *la modista* (modedesigneren) fået en hankønsform så *el modisto* er almindelig brugt.

Desuden er personer på **-e** eller **konsonant** (bortset fra ovennævnte) i de fleste tilfælde uforandrede i femininum:

<i>el/la asaltante</i>	røveren	<i>el/la inocente</i>	den uskyldige
<i>el/la creyente</i>	den troende	<i>el/la intelectual</i>	den intellektuelle
<i>el / la estudiante</i>	studenten	<i>el / la protestante</i>	protestanten

Men dog:

<i>el monje</i>	munken	<i>la monja</i>	nonnen
<i>el huésped</i>	gæsten, værten	<i>la huésped</i>	gæsten, værtinden
<i>el infante</i>	kronprinsen	<i>la infanta</i>	kronprinsessen
<i>el sastrero</i>	skrædderen	<i>la sastrera / sastresa</i>	syersken

Også *la jefa* (chefen) vinder frem - især i Latinamerika - og i Spanien er også følgende almindelige: *la acompañanta, la asistente, la dependienta, la giganta, la paciente, la principianta, la sirvienta*.

I Latinamerika kan nogle af dem være mindre accepterede, og under alle omstændigheder bruges formerne på *-a* først og fremmest i mindre formelt talesprog.

3.1.3.2.5 Maskulinum omfattende begge køn

Maskulinum bruges (indtil videre!) når en gruppe omfatter både kvinder og mænd eller hvis det man referer til både kan være en mand og en kvinde. Femininum er altså den markerede form, der understreger at der er tale om en kvinde.

Skal man ansætte en ny engelsklærer, kan man skrive *buscamos un nuevo profesor de inglés*. *Profesor* kan være neutralt, mens *profesora* ville fortælle at det *skal* være en kvinde. I ligestillingens hellige navn ser man dog stadig oftere *profesor/-a* i stillingsannoncer.

Ved bl.a. familiebetegnelser skal man være opmærksom på at maskulinum pluralis kan have to oversættelser:

<i>los hermanos</i>	søskende / brødrene
<i>los padres</i>	forældrene / fædrene
<i>los primos</i>	fætteren og kusinen / fætrene
<i>los reyes</i>	kongeparret / kongerne

Femininumsendelsen er så betydningsstærk at den kan sætte kvinder i forhold til mænd:

<i>Una fábrica catalana mejora su productividad con una plantilla exclusiva de trabajadoras</i> (País)	En katalansk fabrik forbedrer sin produktivitet med en fabrikshal alene for kvindelige arbejdere
--	--

Trabajadores ville derimod aldrig alene kunne opfattes som *mandlige arbejdere*.

Som det fremgår af ovenstående er problemerne omkring køn og genus et område der er i konstant forandring, og det er vanskeligt at give entydige regler. Selv i de tilfælde hvor femininumsformerne er rimelig fasttømrede, findes der modstandere af at bruge dem. Således frabad den spanske miljøminister Isabel Tocino¹¹ sig at blive betegnet som *la ministra*, idet det kan give associationer til tidligere tider, hvor femininum blev brugt til at betegne en ministers og andre højtstående personligheds kone. Desuden kan det virke diskriminerende at der skal gøres opmærksom på en ministers køn bare fordi hun er kvinde.

¹¹Isabel Tocino var miljøminister fra 1996 til 2000.

At brugen ikke er helt afklaret kan ses af nedenstående eksempler fra 1990. De to første er fra *el País*, mens det tredje er fra *El Norte de Castilla*¹²:

<i>La Primer Ministro inglesa</i> visitó...	Den engelske premierminister besøgte...
<i>La primera Ministra británica</i> calificó ...	Den britiske premierminister betegnede...
<i>La Primera Ministro británica</i> inauguró...	Den britiske premierminister indviede...

3.1.3.2.6 Personificering af inanimerede substantiver

I visse tilfælde kan et inanimeret substantiv betegne en person, og så følger artiklens genus personens biologiske køn:

<i>el coro de las «voces puras»</i> (Del 181)	«de rene stemmers» kor
<i>Los «voces puras» carraspearon un momento</i> (Del 184)	[drengene med] de «rene stemmer» rømmede sig et øjeblik

3.1.3.3 Substantiver der betegner dyr

Reglerne for husdyr og visse højerestående vilde dyr følger reglerne for mennesker, mens de fleste vilde dyr har genus svarende til reglerne for inanimerede størrelser. Man bruger da heller ikke artiklen til at klargøre kønsforhold, men tilføjer de ubøjelige *macho* (han) eller *hembra* (hun). Det er vanskeligt at opstille regler for hvilke dyr der hører til hvilken gruppe:

<i>la araña hembra / macho</i>	hun- / hanedderkoppen
<i>el puma hembra / macho</i>	hun- / hanpumaen
<i>el venado hembra / macho</i>	hun- / hanhjorten
<i>el mono hembra / macho</i>	hun- / hanaben

Dyr der har forskellige former for hankøn og hunkøn:

En række dyr har klart forskellige former til de to køn. De betegnelser for hunkøn der er mærket med * bruges om arten generelt, mens det mest almindelige er at hankøn / maskulinum bruges som artsbetegnelse:

<i>el caballo</i>	hingsten, hesten	<i>la yegua</i>	hoppen
<i>el carnero</i>	(han)fåret	<i>la oveja*</i>	hunfåret
<i>el gallo</i>	hanen	<i>la gallina*</i>	hønen
<i>el jabalí</i>	(han)vildsvinet	<i>la jabalina</i>	hunvildsvinet
<i>el toro</i>	tyren	<i>la vaca</i>	koen

De øvrige dyr der findes i begge køn, følger reglerne for personer. -o ændres til -a jf. reglerne for personer:

<i>el ganso</i>	gasen	<i>la gansa</i>	gåsen (f)
<i>el gato</i>	(han)katten	<i>la gata</i>	hunkatten
<i>el oso</i>	(han)bjørnen	<i>la osa</i>	hunbjørnen

¹²Alle tre eksempler er citeret i Miranda Steward: *The Spanish Language Today*, Routledge, 1999.

<i>el perro</i>	(han)hunden	<i>la perra</i>	tæven
<i>el zorro</i>	(han)ræven	<i>la zorra</i>	hunræven

Dyr på *-ón* ændres til *-ona*, og dem på *-e* forbliver uændret. Der er dog en vis tendens til også at sætte sidstnævnte i femininum:

<i>el león</i>	(han)løven	<i>la leona</i>	løvinden, hunløven
<i>el elefante</i>	(han)elefanten	<i>la elefante/-a</i>	hunelefanten
<i>el tigre</i>	(han)tigere	<i>la tigre/-a, tigresa</i>	huntigere

3.2 Syntaks

Substantiver og andre substantiviske led kan stå som subjekt, direkte og indirekte objekt, som subjekts- og objektsprædikat, som styrelse for en præposition samt som apposition.

3.2.1 Subjektet

Subjektet, eller grundledet, kan aldrig indledes af en præposition, men har næsten altid determinativ (artikel el. lign.). Det skal dog bemærkes at *proprier* (egennavne) så at sige har indbygget determinativ; de har i de fleste tilfælde ikke artikel. Det kaldes nul-artiklen, eller med et matematisk udtryk *ø-artiklen*.

Subjektet - den/det der udfører en handling - er altid en størrelse der kan udpeges, hvorfor det jf. indledningen skal have artikel. I nogle tilfælde taler vi dog generelt om en ting, og da har vi på dansk kun bestemt form i singularis - ikke i pluralis. På spansk bruges i såvel singularis som pluralis det vi kalder *artsartiklen* - der henvises til *arten*, som altså er en kendt størrelse:

<i>la jirafa es alta</i>	giraffen er et højt dyr
<i>las jirafas son altas</i>	giraffer er høje

I nogle tilfælde kan det være uklart om der refereres til *arten* eller til en specifik størrelse, men som regel vil det fremgå af konteksten:

<i>el vino me gusta</i>	jeg kan godt lide vin / vinen
<i>el vino me gusta, pero la comida no</i>	jeg kan godt lide vinen, men ikke maden

Alle tællelige substantiver i ental har determinativ på spansk, men de utællelige samt pluralis af de tællelige *kan* stå udetermineret. Dette kræver dog normalt at subjektet står efter verbet, så man kan altså sige:

<i>entra agua por el techo</i>	der kommer vand ind gennem taget
<i>salen murciélagos de la cueva</i>	der kommer flagermus ud af grotten

Men ikke:

<i>*agua entra por el techo</i>	*murciélagos salen de la cueva
---------------------------------	--------------------------------

I aviser finder man dog også foranstillede subjekter uden determinativ, men vist altid med attributiv og næppe et tælleligt substantiv i singularis:

<i>Niños de las escuelas públicas y privadas desfilaron por las calles de ciudades y pueblos</i> (País)	Børn fra offentlige og private skoler gik på gaden i optog i store og små byer
<i>Antiguos agentes del KGB ocupan puestos claves en el Kremlin</i> (País)	Tidligere KGB-agenter indtager nøgleposter i Kreml

I avisoverskrifter udelades artiklen ofte når der ikke er noget verbal, og man derfor heller ikke kan sige at substantivet (*disparos* i nedenstående) er subjekt:

Disparos al aire contra los proetarras (ABC)	Skud i luften mod ETA-tilhængere
--	----------------------------------

Hovedreglen er altså at subjektet har determinativ på spansk.

3.2.1.1 Subjektets kongruens med verbet

I visse tilfælde er kongruensen i person mellem verbum og subjekt ikke strengt syntaktisk (grammatisk). Når vi ønsker at inkludere os selv eller den tiltalte i en gruppe har vi en form for mental kongruens, hvor substantivet fortæller hvilken *gruppe* der er tale om (danskere, kvinder, læger o.s.v.), mens verbet fortæller at den talende eller den tiltalte er inkluderet i gruppen:

<i>las mujeres, de sobras lo sabes, somos unas románticas y unas tontas</i> (Delibes-a 44)	Som du ved til overflod er vi kvinder nogle værre romantikere og tåber
<i>Todos deseamos que España pase a asumir un nuevo papel en Europa</i> (País)	Vi ønsker alle at Spanien skal begynde at påtage sig en ny rolle i Europa
<i>Las mujeres feas no tenemos honra</i> (Del 72)	Vi grimme kvinder har ingen ære
<i>Pensé que no os importaría que viniéramos las dos a comer</i> (Muñ, 21)	Jeg regnede ikke med at det gjorde noget at vi begge to kom og spiste
<i>Ahora, los socialistas, necesariamente, debemos hacer una reflexión sobre las causas y las consecuencias de esta derrota</i> (País 13.03.00)	Nu bør vi socialist er tænke over årsager og konsekvenser af dette nederlag

På dansk sammenstil ler vi det pers onlige pronom en *vi* eller *I* med det substantiv det drejer sig om (*vi danskere*), men dette er ikke almindeligt på spansk.

I visse tilfælde kan det være svært umiddelbart at afgøre om subjektet opfattes som singularis eller pluralis og dermed hvilken form verbet skal have. Det drejer sig om de såkaldte kollektiver, når subjektet består af flere led og i nogle tilfælde ved verbet *ser*; se 23.9 angående sidstnævnte.

3.2.1.1.1 Kongruens ved kollektiver m.m.

Visse substantiver i ental som f. eks. *gente, grupo, todo el mundo* o.s.v. betegner flere enheder, og her kan der opstå tvivl omkring kongruensen. Hovedreglen er at man i disse tilfælde holder fast ved den syntaktiske kongruens og altså sætter verbet i ental:

<i>porque la gente está más preocupada por la falta de empleo y otras necesidades</i> (Rep)	fordi folk er mere bekymret over manglen på job og andre nødvendigheder
<i>El principal grupo rebelde del país declaró ayer «congelados» los diálogos</i> (ABC)	Den mest betydningsfulde oprørsgruppe i landet erklærede i går dialogen «fastfrosset»
<i>todo el mundo me daría la razón</i> (Sáb IV)	alle ville give mig ret

men jo fjernere verbet står fra sit subjekt, jo større tendens er der til at den syntaktiske kongruens afløses af den nævnte mentale kongruens:

<i>La pareja, tomando los mosquetones con ambas manos [...] empezaron a empujar suavemente a los próximos</i> (cit. Ala 322)	Parret, som tog karabinerne med begge hænder ... begyndte at skubbe blidt til de nærmeste
<i>Entra y sale la gente con mucha prisa, piden un blanco y un vermú, y se van otra vez...</i> (cit. Ala 322)	Folk går hastigt ud og ind, de beder om et glas hvidvin og en vermuth, og så går de igen

Når kollektivet specificeres af et flertalsord, opstår der en større vaklen i brugen, og verbet findes både i singularis og pluralis. Singularis lægger vægt på gruppen som helhed, mens man ved brug af pluralis lægger større vægt på de enkelte individer:

<i>Un grupo de obreros pasa hablando en voz alta</i> (cit. Ala 322)	En gruppe arbejdere der taler højt, går forbi
<i>Una gran parte de ellos no había tenido nunca ocasión de votar en unas elecciones libres</i> (Lor 101)	En stor del af dem havde aldrig haft lejlighed til at stemme ved et frit valg
<i>La mitad de los manifestantes que pedían armas se han ido a dormir</i> (cit. Ala 322)	Halvdelen af de demonstrerende der forlangte våben, er gået hjem at sove
<i>y la mayor parte de los cuales han acabado pareciendo poblados fantasmas</i> (Muñ 50)	og af hvilke størstedelen er endt med at ligne spøgelsesbyer

Til sammenligning to eksempler fra samme artikel i det sydspanske dagblad *Sur* (Málaga):

<i>Yo veía que la mayor parte de estas mujeres, cuando terminaban la condena, no tenían nada fuera</i>	Jeg så at størstedelen af disse kvinder ikke havde noget udenfor når de havde udstået deres straf
<i>Así que, la mayoría, al cabo de los meses, volvía a 'El cortijo'</i>	Så størstedelen (af dem) kom tilbage til 'bondegården' [fængslet]

Udtryk med *uno* har som regel verbalet i singularis, og det gælder altid de demonstrative pronominer *nadie, ninguno, nada* samt *alguien* og *algo*:

<i>Uno de ellos llegó hasta el grupo</i> (Pin 157)	En af dem kom hen til gruppen
--	-------------------------------

<i>comprobé que sólo cuatro personas ... estaban esperando mi charla, y que ninguna de ellas era Funes o Inma</i> (Muñ 56)	jeg så at kun fire personer ventede på mit foredrag og at ingen af dem var Funes eller Inma
<i>¿La [soberanía] que cada uno quiere dar?</i> (Rep)	Den [suverænitet] som hver enkelt vil give? men hver enkelt har sin egen mening
<i>pero cada uno tiene distintas opciones</i> (Rep)	Hver eneste af tilskuerne blev siddende rette foran scenen
<i>Cada uno de los espectadores permanecía muy erguido frente al escenario</i> (Muñ 59)	

3.2.1.1.2 Kongruens ved sideordnende konjunktioner.

Ved konjunktionen *y* sættes verbet i pluralis eftersom subjektet består af flere enheder selv om disse hver for sig måtte stå i singularis:

<i>y parecía que el cielo y la tierra se tornasen yermos</i> (Del 132)	og det så ud som om himlen og jorden blev øde
<i>La juventud y el dinamismo eran todavía más característicos del partido Socialista</i> (Lor 106)	Ungdommen og dynamikken var endnu det mest karakteristiske ved Socialistpartiet

men i visse tilfælde repræsenterer to substantiver blot to sider af samme sag, og her er singularis på sin plads. Bemærk at der også kun bruges en artikel:

<i>El presidente y candidato a una segunda reelección tiene ya el 49,77% de los votos</i> (País)	Præsidenten, som er kandidat til sit andet genvalg, har allerede 49,77% af stemmerne
<i>El flujo y reflujo del agua limpiaba la playa</i> (Ala 324)	Vandets skylle op og trække sig tilbage rensede stranden
<i>El alza y baja de la bolsa demuestra gran inquietud</i> (Gili 26)	Børsens (skiftevis) stigning og fald afslører stor usikkerhed

To eller flere sideordnede infinitiver som subjekt vil sjældent have et verbum i pluralis, medmindre hver infinitiv har artikel, idet denne individualiserer de enkelte elementer (jf. ovenfor):

<i>Comer, beber, pasear y no hacer nada, le arruinó en poco tiempo</i> (Gili 27)	At spise, drikke, more sig og lave ingenting ruinerede ham på kort tid
<i>El madrugar, el hacer ejercicio y el comer moderadamente son provecho-sísimos</i> (Ala 324, cit. Bello)	Det at stå tidligt op, at lave morgengymnastik og spise moderat er virkelig sundt

Udtrykket **tanto... como** (både ... og) svarer til *y*, og følges derfor af et verbum i pluralis:

Tanto el director como su secretaria nos recibieron amablemente (Ala 324) Både direktøren og sekretæren modtog os venligt

Også det negerede **ni ... ni** (hverken ... eller) svarer i bund og grund til *y*, idet betydningen er at såvel det ene som det andet element negeres. Derfor står verbet - jf. *y* - i pluralis. Et foranstillet verbum kan dog kongruere enten med helheden (pluralis) eller alene med det nærmeste led (singularis):

No me agradaba(n) ni el lugar, ni la hora, ni los concurrentes (Gili 29) Hverken stedet, tidspunktet eller de fremmødte tiltalte mig

O (eller) betyder i princippet at de to (eller flere) elementer udelukker hinanden, hvorfor det logiske ville være at holde verbet i singularis (hvis begge led er singularis!), men i praksis er der en nuanceforskel mellem at bruge den ene eller den anden form af verbet. Singularis understreger *o*'s betydning som adskillende konjunktion - at kun et af de to led er gældende - mens pluralis tilsvarende svækker betydningen af konjunktionen:

Le atraía(n) la hermosura de la moza, o la amenidad del lugar (Gili 324) Han blev tiltrukket af pigens skønhed eller af stedets atmosfære

Brugen af *atraía* fremhæver at kun én af de to valgmuligheder er gældende, mens *atraían* i højere grad lægger op til den mulighed at han blev tiltrukket af begge dele. Her har verbets placering mindre betydning.

3.2.1.1.3 Kongruens ved mængdeangivelser og procent

Ved mængdeangivelser som *más de* afgøres verbets tal af det efterfølgende substantiv:

No asisten más de veinte personas. Lo afirma más de uno (Ala 322) Der deltager ikke mere end tyve personer.
Der er mere end én der bekræfter det

Ved procentangivelser står verbet i reglen i pluralis på trods af artiklen i singularis:

a pesar de los dos millones y medio de turistas que recibe al año la República Dominicana, sólo el setepor ciento son españoles (ABC) på trods af at kun syv procent af de 2,5 mio. turister som den Dominikanske Republik modtager årligt, er spaniere...

El 84% de ellos asisten a escuelas públicas (Rep) 84 procent af dem går i offentlige skoler

Dog kan procentangivelsen opfattes som én mængde og have verbet i singularis hvis den ikke følges af et bestemmende led med *de*:

La misma oficina invirtió cuatro horas para computar del 70% al 90% de las papeletas, pero el último 7% le costó casi 24 horas (País) Det selv samme kontor brugte fire timer på at registrere fra 70 til 90 procent af stemmesedlerne, men de sidste syv procent kostede næsten 24 timer

3.2.2 Det direkte objekt

Det direkte objekt, eller genstandsled, har ikke samme krav om determinativ som subjektet, men oftest er det determineret:

cambiaba las sábanas, vaciaba el cenicer - han skiftede lagner, tømte askebægret på
ro de la mesa de noche (Muñ 17) natbordet

En række verber kan have direkte objekt uden determinativ når der refereres til noget generelt - ikke en specifik genstand eller handling. Ofte står substantivet i pluralis eller er utælleligt (jf. subjektet):

<i>tener coche, teléfono, novio, prisa</i> etc.	at have bil, telefon, kæreste, travlt o.s.v.
<i>no como patatas, arroz, carne</i> etc.	jeg spiser ikke kartofler, ris, kød o.s.v.
<i>no bebo vino, cerveza, leche</i> etc.	jeg drikker ikke vin, øl, mælk o.s.v.
<i>no hay agua, luz</i> etc.	der er ikke vand, lys o.s.v.
<i>hace calor, frío</i> etc.	det er koldt, varmt o.s.v.
<i>vende verduras, libros</i> etc.	han/hun sælger grønsager, bøger o.s.v.
<i>¿has comprado pan, arroz, zanahorias?</i>	har du købt brød, ris, gulerødder?

Forskellen mellem følgende kan synes lille, men syntaktisk og semantisk er den væsentlig:

<i>no me gusta el vino</i>	jeg kan ikke lide vin
<i>no bebo vino / sí, bebo vino</i>	jeg drikker ikke vin / jo, jeg drikker vin

Vi kan sige at der i første eksempel, hvor *el vino* er subjekt, er tale om al vin, mens der ved *beber*, hvor *vino* er objekt, blot er tale om *noget* af den pågældende ting: jeg drikker ikke *al vin*, men det er al vin - generelt - jeg kan lide (selv om der jo nok er nogle undtagelser). Ved *odiar* og mange andre verber er der tale om alt af den pågældende referent, og objektet har artikel:

<i>odio / detesto el vino</i>	jeg hader / afskyr vin
<i>la Guindilla mayor despreció el amor</i>	den ældste Guindilla foragtede kærlighe-
<i>mientras ningún hombre le propuso</i>	den [al kærlighed] så længe ingen mand
<i>amar y ser amada</i> (Del 190)	foreslog hende at elske og blive elsket

3.2.2.1 Personobjekt og andre objekter med a

Når det direkte objekt er en person - og i en visudstrækning et dyr - kan der p.g.a. den relativ frie ordstilling på spansk opstå tvivl om hvilket led der er subjekt og hvilket der er objekt:

**Dibuja la niña el niño* (Ala 335) Drengen tegner pigen / pigen tegner dren-
gen

Dette har bl.a. ført til at personer og kæledyr der står som direkte objekt, ofte indledes af præpositionen *a*. Da subjektet - den handlende - oftest er animeret, er det især de animerede objekter der kan give anledning til misforståelser, men brugen af *a* skal først og fremmest ses som en markering af at objektet er et menneske eller

menneskeliggjort væsen (f.eks. et kæledyr). Med *a* ses objektet i højere grad som et individ end som en ting, et objekt.

Når det direkte objekt er en person (eller et kæledyr) der er bestemt eller kan udpeges, skal det indledes af præpositionen *a*; derfor altid *a* ved personnavne, titler, familiebetegnelser m.m.:

<i>Ayer los vi, vi a Juana Rosa y a Funes</i> (Muñ 13)	I går så jeg dem, jeg så Juana Rosa og Funes
---	--

Når det ikke drejer sig om en bestemt eller præciserbar person, bruges ikke *a*. Det vil oftest være tilfældet når objektet ikke har determinativ, men også med bestemt eller ubestemt artikel kan der være tale om personer der ikke kan eller skal udpeges:

<i>Tu hermana sale todas las tardes a la puer- ta de casa para ver pasar la gente</i> (Del 153)	Hver eftermiddag går din søster ud i døren for at se folk gå forbi
<i>reconocían que el Peón necesitaba una mujer</i> (Del 152)	de anerkendte at <i>el Peón</i> havde behov for en kvinde

Selv om det i nedenstående eksempel drejer sig om personer den talende kender, specificeres de ikke på nogen måde, og der bruges ikke *a*:

<i>Conozco muchos hombres que no tienen dificultad en establecer conversación con una mujer desconocida</i> (Sáb IV)	Jeg kender mange mænd som ikke har besvær med at indlede en samtale med en ukendt kvinde
--	--

I nogle tilfælde har et objekt *a* selv om det kan være yderst vanskeligt at udpege. Hvis det indledes af bestemt artikel, har det i reglen *a*, men også størelser uden determinativ opfattes i en del tilfælde som identificerbare eller bestemte, og de har så *a*:

<i>La fumigación [...] ha convertido a los campesinos en seguidores de la guerrilla</i> (País)	Sprøjtningen (med plantegifte) [...] har gjort bønderne til tilhængere af guerillaen
<i>el escándalo que implicó a ex colabora- dores suyos</i> (País)	den skandale som omfattede nogle af hans tidligere samarbejdspartnere
<i>los agentes municipales protegen a muje- res en situación de alto riesgo</i> (ABC)	lokale betjente beskytter kvinder der befin- der sig i en situation med høj risiko

Det er værd at bemærke at subjekterne i de to første eksempler er inanimerede, hvilket kan gøre det særlig relevant at markere objektet med et *a*. I sidste eksempel adskilles subjekt fra objekt ved at førstnævnte har determinativ, mens objektet som nævnt indledes af præpositionen *a*. Uden determinativ indledes det direkte objekt ofte af *a* hvis det har attributiv, idet det i en vis udstrækning gør substantivet bestemt.

I nedenstående eksempel er *a* medvirkende til at *una mujer* opfattes mere følelses-
mæssigt; mere som en kvinde end som et objekt:

<i>¿Cómo demonios hacen ciertos hombres para detener a una mujer, para enta- blar conversación y...?</i> (Sáb V)	Hvordan fanden gør visse mænd for at henvende sig til en kvinde, for at få en samtale i gang med hende og...
--	--

Butt & Benjamin (§ 22.7) hævder at talord ofte gør et substantiv uspecifikt eller uidentificeret, hvorfor *a* udelades, men det er min klare overbevisning at det modsatte er tilfældet. En talangivelse vil i reglen være nok til at objektet opfattes som identificerbart, og jeg tror endda vi kan sige at personobjekter meget ofte har *a* uanset hvilket determinativ det har:

<i>La Guardia Civil localizó ayer a 193 subsaharianos</i> (País)	Guardia Civil lokaliserede i går 193 afrikanere
<i>La policía ha detenido a dos rumanos que se dedicaban a limpiar cristales de coches</i> (ABC)	Politiet har anholdt to rumænere de levede af at pudse bilruder
<i>El ELN mantiene secuestrado a un español</i> (Mundo)	ELN holder (stadig) en spanier bortført/fanget

I sidste tilfælde er *secuestrado* objektsprædikat, og når der er et sådan, har det direkte objekt i reglen *a*.

Når to objekter sidestilles v.h.a. *como*, står der altid *a* ved det andet objekt. *Como* er i den sammenhæng konjunktion der indleder et bisætningsemne (se 1.5.2.1), og der kan underforstås et verbum med samme betydning som det udtrykte verbum:

<i>te mataré como [mataría] a un perro</i> (Sáb XVII)	jeg vil slå dig ihjel som [jeg ville dræbe] en hund
<i>Entre Juana Rosa y el director de la Casa de la Cultura me escoltaron como [escoltarían] a un preso hacia el sótano del edificio</i> (Muñ 51)	Juana Rosa og direktøren for kulturhuset eskorterede mig som [de ville eskortere] en fange mod bygningens kælder

Her er *a* obligatorisk for at klargøre at der sammenlignes med objektet og ikke med subjektet. Sammenlign med:

<i>yo te morderé como [te mordería] un perro</i>	jeg vil bide dig som en hund (ville gøre)
--	---

3.2.2.1.1 Pronominer som personobjekt

De ubundne personlige pronominer (se kap. 8), de demonstrative (se kap. 11), de indefinitte pronominer (se kap. 12) samt *uno*, *ambos*, *otro* og *cualquiera* har altid *a* når de står som direkte objekt og repræsenterer en person. Det også selv om de måtte referere til en ikke-eksisterende størrelse som det f.eks. er tilfælde med *nadie*, for modsat andre uspecifikke størrelser fungerer *nadie* ofte som subjekt. Sammenlign de to første hvor *nadie* er henholdsvis direkte objekt og subjekt:

<i>Sin ver a nadie entré en la cafetería</i> (Muñ 37)	Uden at lægge mærke til nogen gik jeg ind i cafeteriaet
<i>¿Y si no venía nadie a recogerme ..?</i> (Muñ 46)	Og hvis ikke der kom nogen og hentede mig..?
<i>La amenaza terrorista [...] pretende coartar a muchos</i> (país)	Truslen fra terrorismen [...] stræber efter at kue mange
<i>la ira de Juana Rosa durante mucho rato nos redujo a todos al silencio</i> (Muñ 24)	Juana Rosas vrede hensatte i lang tid os alle i stilhed

<i>miraba con simpatía a todo el mundo</i> (Sáb XI)	jeg så på alle med sympati
<i>vi muy lejos a alguien que me hacía señas furtivamente desde los cortinajes de la entrada</i> (Muñ 64)	Langt væk så jeg en der skjult lavede tegn til mig fra forhængene ved indgangen
<i>A algunos los conocía de nombre</i> (SábIV)	Nogle kendte jeg ved navn

3.2.2.1.2 A og personobjekt ved særlige verber

Verbet *haber* konstrueres med objekt (jf. 1.1.2), men selv om dette objekt er en specifik person eller et af nævnte pronominer, har det ikke *a*:

<i>y cuando miré otra vez hacia adelante para señalar a Funes ya no había nadie haciendome señas</i> (Muñ 64)	og da jeg igen så fremad for at signalere til Funes, var der ikke mere nogen der gjorde tegn til mig
---	--

Verberne <i>mirar</i> , <i>contestar</i> og <i>responder</i> har ofte <i>a</i> foran inanimerede objekter ¹³ :	
<i>y no me miró a los ojos</i> (Muñ 48)	og hun så mig ikke i øjnene
<i>para mirar a las palomas</i> (Muñ 79)	for at kigge på duerne
<i>contestaba bruscamente a la pregunta de ella</i> (Sáb V)	jeg svarede pludselig på hendes spørgsmål
<i>No sé, tampoco podría responder a esa pregunta</i> (Sáb VIII)	Jeg ved det ikke, jeg kunne heller ikke svare på det spørgsmål

Querer betyder uden *a* ønske, *ville have*, mens det med *a* får betydningen *at elske*, *være forelsket i*:

<i>Hay muchas maneras de querer. Se puede querer a un perro, a un chico</i> (Sáb XVI)	Der er mange måder at elske på. Man kan elske en hund, en mand.
<i>¿O bien era posible que quisiera a distintos seres de manera diferente, como pasa en ciertos hombres?</i> (Sáb XIX)	Eller var det muligt at hun elskede forskellige væsner på hver sin måde, som nogle mænd har det?
<i>quería una secretaria</i>	han ville have en sekretær

3.2.2.1.3 Andre tilfælde af *a* ved direkte objekt

Som nævnt bruges *a* ved det direkte objekt til at adskille det fra subjektet, og det kan også være nødvendigt ved objekter der ikke er en person, selv om det er relativt sjældent. I de to første eksempler kan præpositionen placeres ved et hvilket som helst af de to substantiver; alle eksempler er fra Alarcos §335:

* <i>Mató el [->a] elefante el tigre</i>	Tigeren dræber elefanten (eller omvendt)
* <i>Favorece la codicia la [->a la] ambición</i>	Begær begunstiger ambitionerne

¹³Ved hjælp af pronominalisering kan det vises at der er tale om direkte objekter og ikke præpositionsobjekter: *para mirarlas*; *se la contestaba bruscamente*; *tampoco la podría responder*.

El agua pasa el puente en vez de pasar el puente **al agua** Vandet løber over broen i stedet for broen over vandet

I sidste eksempel er det ordstillinger der nødvendiggør *a*.

3.2.3 Det indirekte objekt

Når substantivet - og ovennævnte pronominer - står som indirekte objekt, indledes de altid af præpositionen *a*. I langt de fleste tilfælde har det indirekte objekt determinativ, men som det fremgår af sidste eksempel, findes der undtagelser:

<i>Por esto le tocó a Inglaterra [...] jugar un papel primario en la independencia de Sudamérica</i> (Mar II)	Derfor kom England til at spille en vigtig rolle for Sydamerikas uafhængighed
<i>Al Virreinato le corresponde, originalmente, toda la responsabilidad de la miseria y la depresión de los indios</i> (Mar, el indio)	Oprindeligt havde visekongedømmet hele ansvaret for indianernes armod og undertrykkelse
<i>la crítica que le dedicaban a mi libro</i> (Muñ 39)	den kritik man gav min bog
<i>mi charla no le interesaba a nadie</i> (Muñ 59)	mit foredrag interesserede ikke nogen
<i>hay nombres que le siguen sonando a uno como cuchilladas</i> (Muñ 33)	Der findes navne som bliver ved med at lyde som knive for én
<i>había pasado la vida sirviendo a individuos que no le llegaban a las rodillas</i> (Sáb II)	han havde hele livet igennem tjent individer der ikke engang nåede ham til sokkehæderne

Det indirekte objekt markeres ofte af et bundet pronomen i dativ ud over det substantiviske led med *a*, se *dobbeltrepræsentation*, 8.2.2.3.

Ved sammenligning med *como* skal også det indirekte objekt have *a*:

<i>Hay que darle la vuelta al partido como a un calcetín</i> (País)	Man må vende vrangen ud på partiet ligesom på en strømpe
---	--

3.2.4 Substantivet som styrelse for en præposition

Efter en præposition følger som regel et determinativ, men især ved de korte præpositioner (dem på en stavelse) kan det i en del tilfælde udelades.

Determinativet udelades bl.a. i adverbelle mådesudtryk med *a*, og andre idiomatiske udtryk, der kan betegnes som faste forbindelser:

<i>a solas / a ciegas</i>	alene / i blinde
<i>en broma / tomar en serio.</i>	som en spøg / tage alvorligt
<i>bajo tierra</i>	under jorden
<i>men: bajo las estrellas / un árbol</i>	under stjernerne / under et træ

Ved *de* udelades determinativet når der udtrykkes en egenskab, materiale el. ling. om et andet substantiv. Præpositionssyntagmaet kommer ofte til at virke adjektivisk, og styrelsen individualiseres ikke:

<i>busco una mesa de madera</i>	jeg søger / leder efter et træbord
<i>quiero hacer una mesa de la madera</i>	jeg vil lave et bord af det (stykke) træ
<i>estas son flores de jardín</i>	det er haveblomster
<i>coge unas flores del jardín</i>	hent nogle blomster fra haven
<i>las flores de papel me encantan</i>	jeg elsker papirblomster
<i>los crisantemos del papel del baño</i> (Pin 106)	krysantemerne på tapetet i badeværelset

Con minder med hensyn til artikelbrug meget om dansk. Når der refereres til noget konkret, bruges artikel:

<i>donde mi conferencia se anunciaba con un cartel escrito a mano</i> (Muñ 55)	hvor mit foredrag blev bekendtgjort med en håndskrevet plakat
<i>con un bolso de cuero al hombro</i> (Muñ 39)	med en lædertaske over skulderen
<i>se tapaba la cabeza con la almohada</i> (Muñ 80)	hun dækkede hovedet med en pude

Ved abstrakte og utællelige substantiver kan artiklen udelades, og det samme gælder tællelige substantiver i pluralis hvis der ikke refereres til noget specifikt. *Con* plus et abstrakt substantiv svarer ofte til et mådesadverbium (se ?):

<i>con amargura = amargamente</i> (Muñ 36)	bittert / med bitterhed
<i>con simpatía farisea</i> (Muñ 40)	med (en) farisæisk sympati
<i>un café con leche</i> (Muñ 14)	en (kop) kaffe med mælk
<i>con calcetines gruesos y sandalias</i> (Muñ 15)	med tykke strømper og sandaler
<i>en versión original con subtítulos</i> (Muñ 20)	i original udgave med undertekster
<i>un piso con muebles</i> (Muñ 10)	en møbleret lejlighed

Når substantivet specificeres bruges der dog artikel:

<i>con la finalidad de que</i> [...] (Muñ 25)	med den hensigt at...
<i>con la lógica absurda de los sueños</i> (Muñ 50)	med drømmenes absurde logik

I nedenstående eksempel ser vi en artsartikel; der tales ikke blot om *nogle kvinder*, men om kvinder generelt:

<i>una difícil, compleja relación con las mujeres</i> (Pué)	et vanskeligt og komplekst forhold til kvinder
---	--

Se i øvrigt eksemplerne under de enkelte præpositioner i kapitel 28.

3.2.5 Den bestemte artikel

I visse tilfælde er artiklen obligatorisk på spansk, hvor vi ikke har bestemt form på dansk, og artiklen - eller et andet determinativ - er obligatorisk når substantivet har attributiv. Se også brug af artiklen ved subjekt (3.2.1), direkte objekt (3.2.2) og efter præposition (3.2.4).

3.2.5.1 Substantivering

Substantivering vil sige at en adjektivisk størrelse, typisk et adjektiv, kommer til at virke som et substantiv ved at man determinerer det. Alle former af den bestemte artikel kan substantivere, og også præpositionssyntagmer m.m. kan være kerne:

<i>el malo</i>	(ham) den onde
<i>la guapa</i>	(hende) den smukke
<i>Muchos de los 'sin papeles' llevaban seis días de viaje y 21 tuvieron que ser atendidos en hospitales</i> (Pais)	Mange af de papirløse havde rejst i seks dage, og 21 måtte til behandling på hospital
<i>había que suponer que era para tener conversaciones semejantes a la nuestra</i> (Sáb XIII)	man måtte formode at det var for at have samtaler der lignede vores

Da der ikke findes spanske substantiver der er neutrum (intetkøn), har neutrumsartiklen begrænset brug. Den findes kun i singularis og refererer til generelle størrelser der ikke kan repræsenteres af et substantiv. Dens funktion er at substantivere størrelser der ikke er substantiver. Sammenlign:

<i>lo mejor era que</i> (Muñ 58)	det bedste var at...
<i>aquel libro es bueno, pero el mejor es esta universidad es la mejor para la ironía, o para lo fantástico</i> (Muñ 10)	den bog er god, men den bedste er dette universitet er det bedste for ironien eller det fantastiske
<i>es lo más humillante que se puede ser</i> (Muñ 30)	det er det mest ydmygende man kan være
<i>Lo cierto es que</i> (Muñ 53)	sandheden [egl.: det rigtige] er at...
<i>lo que Funes necesitaba, dijo, no era que</i> (Muñ 33)	det Funes havde brug for, sagde han, var ikke at...

3.2.5.2 Artikelbrug ved personnavne og titler

Den overordnede regel er at der ikke bruges artikel ved person- og stednavne, men der findes en række tilfælde hvor den alligevel er obligatorisk.

Når et navn (såvel person som geografisk) har attributiv (adjektiv el. lign.) skal det som modvægt også have artikel:

<i>la Juana de la que yo me enamoré</i>	den Juana jeg forelskede mig i
<i>Su madre decía que ésa era la verdadera Blanca y que la otra, la de la ciudad era una Blanca en hibernación</i> (All 119)	Hendes mor sagde at dette var den virkelige Blanca og at den anden, hende i byen, var en Blanca i vinterdvalse
<i>el mismo José María</i> (Del-a 119)	selveste José María

Pero el México del año 2000 no es el del siglo XIX, ni siquiera el de la legendaria Revolución Mexicana (País)

Men Mexico i år 2000 er ikke det 19. århundredes [Mexico], ikke engang den legendariske mexicanske revolutions [Mexico]

Ved omtale af personer skal der være artikel når en titel - i bred forstand - står foran et navn. Det gælder ved militære og andre titler (*general, profesor, doctor* o.s.v.), men også ved tiltaleord som *señor, señora, señorita*, men ikke ved *don, doña, fray, san, santa*. Det skal understreges at det ikke gælder ved direkte tiltale.

Quien no se dejó ver fue el ex presidente Felipe González (País)

Den der ikke lod sig se var ex-præsident Felipe González

Ante cada reclamo, el Ejército siempre respondió que el general Cristino Nicolaidés quemó los documentos sobre la represión en 1983 (Rep)

Overfor hver eneste anklage har hæren altid svaret at general Cristino Nicolaidés brændte dokumenterne om undertrykkelsen i 1983

dijo el embajador Blanca ayer se habían "establecido contactos entre los altos mandos militares y el señor Toledo" (País)

sagde ambassadør Blanca i går fik man skabt kontakt mellem højtstående militærfolk og hr. Toledo.

Ved familiebetegnelser som *abuelo /-a, tío/tía* og *padre/madre* bruges artiklen også, men ved *tío/tía* kan den udelades når der kommer et navn efter:

La tía Julia (Titel, Vargas Llosa)

Tante Julia

Al recibir la carta del tío Aurelio le entró un nerviosismo a Daniel (Del 122)

Da han fik brevet fra onkel Aurelio blev han nervøs

Vete donde tía Julia (indfødt, Spanien)

Tag over til tante Julia

Mamá og *papá* kan bruges som propier (egennavne) ligesom på dansk og altså stå uden artikel, men også disse betegnelser har ofte artikel:

¿Cómo está [la] mamá? - preguntó Esteban (All 96)

Hvordan har mor det? - spurgte Esteban

Madre og *padre* bruges i dag sjældent i familiære omgivelser, men kan bruges som *mamá* og *papá*.

Ifølge Butt & Benjamin (3.2.23) regnes det visse steder for ukorrekt at bruge artiklen når der også nævnes et navn (*la tía Julia*), men det er mit indtryk at det almindeligste er at have artiklen med.

I Sydamerika er det almindeligt at bruge possessivet som determinativ ved slægtskabsbetegnelser, også ved forældre:

llamé a mi mamá ayer (hørt, Peru)

jeg ringede til mor i går

vamos a visitar a tu tío Armando mañana (hørt, Peru)

vi skal besøge onkel Armando i morgen

Efternavne bruges sammen med den bestemte artikel i pluralis til at betegne familien:

La riqueza de los Rosales no era nueva Familien Rosales' rigdom var ikke ny
(Pin 28)

og i ental betegner artiklen et medlem af den pågældende familie. Også andre determinativer kan have nævnte funktion:

Un Rosales compró bonos del gobierno En fra familien Rosales købte gældsbeviser
(Pin 32) af regeringen

Fue hecho con el trabajo de muchos Rosales (Pin 32) Det blev opbygget med arbejdet fra mange
i familien Rosales

3.2.5.2.1 Regional og stilmæssig variation - artikel ved personnavne

I mange dele af den spansktalende verden er det almindeligt at sætte bestemt artikel foran personnavne: *la María me llamó; el Jorge no viene* o.s.v. I Katalonien og store dele af Latinamerika er det almindeligt i de fleste samfundslag, mens det i andre områder er et fænomen der hører de lavere sociale lag til. Spanien Miguel Delibes bruger flittigt artiklen ved personnavne i *el camino*:

La Sara sonrió, complacida (Del 158) Sara smilede fornøjet

Ud over den sociale og regionale forskel i artikelbrug ved personnavne kan der også være tale om registerforskelle, idet der er større tendens til at bruge artikel, jo bedre man kender den person der omtales.

Det vil dog aldrig blive betragtet som forkert at untlade artiklen foran personnavne, og selv personer der bruger den, er ofte klar over at det regnes for dårligt sprog, så det er tilrådeligt at udlændinge ikke tager ved lære af denne brug.

3.2.5.3 Artikel ved stednavne

Som nævnt har geografiske navne, ligesom andre navne, artikel når de efterfølges af et attributiv, men derudover er der visse lokaliteter der altid har artikel. Nogle af dem er født med artikel, og denne skrives med stort (*La Paz*), mens artiklen i andre tilfælde blot er blevet en integreret del af sproget (*la India*):

<i>El Salvador</i> (i Mellemerika)	<i>La Haya / El Havre</i> (Haag)
<i>El Reino Unido</i> (Storbritannien)	<i>El Cairo</i> (i Egypten)
<i>la India</i> (Indien)	<i>La Meca</i> (Mecca)
<i>La Paz</i> (i Bolivia)	<i>(La Ciudad de) El Cabo</i> (Cape Town)
<i>La Coruña</i> (i Spanien)	<i>la Mancha</i> (i Spanien)
<i>La Habana</i> (Havanna)	<i>la Rioja</i> (i Spanien)
<i>la Plata</i> (i Argentina)	<i>El Escorial</i> (i Spanien)
<i>Los Ángeles</i> (i USA)	

Derudover er der oftest artikel foran følgende lande:

el Camerún, el Congo, el Libano, la China, el Oriente Medio, el Senegal, el Sudán, la Somalia, el Yemen.

Endelig er der en række lande der kan have artikel, og for Argentinas og Perus vedkommende er det meget almindeligt i de respektive lande:

(la) *Arabia Saudita*, (la) *Argentina*, (el) *Brasil*, (el) *Canadá*, (el) *Ecuador*, (las) *Filipinas*, (el) *Irak*, (el) *Japón*, (el) *Nepal*, (el) *Pakistán*, (el) *Paraguay*, (el) *Perú*, (el) *Tibet*, (el) *Uruguay*, (el) *Vietnam*.

De øvrige lande har ikke artikel; hverken i skrift eller tale.

Byer, gader, stræder, pladser og lign. har bestemt artikel når ord som *calle*, *plaza*, *avenida* o.s.v. indgår, bortset fra på kort og når man opgiver adresser:

<i>la Plaza San Martín</i>	Avenida de José Antonio
<i>la Ciudad de México / Guatemala</i>	Mexico by / Guatemala by

Floder, søer m.m. har artikel:

<i>Tras el desastre ecológico sufrido en el [río] Tajo por un vertido al cause de 25.000 litros de fuel-oil ... (ABC)</i>	Efter den økologiske katastrofe som Tajo [floden] har været udsat for, på grund af et udslip af 25.000 liter olie...
---	--

Visse substantiver der angiver et sted, kan på spansk bruges som en form for proprium og dermed stå uden artikel. Det gælder f.eks. *recepción*, *secretaría*, *palacio* o.s.v. Internettet er på spansk et proprium, der skrives med stort og altså ikke har artikel:

<i>Llamaría a recepción para preguntar la hora pero me da vergüenza Muñ 40)</i>	Jeg kunne ringe til receptionen og spørge om klokken, men jeg synes det er flovt
<i>donde no acaba de encontrar su sitio [el español] es en Internet (País)</i>	hvor det [spanske sprog] ikke har fundet sin plads, er på internettet

3.2.5.3.1 Regional variation: Artikelbrug ved gader og stræder

Som nævnt har gader, stræder, pladser og lign. bestemt artikel når ord som *calle*, *plaza*, *avenida* o.s.v. indgår, men i latinamerikansk talesprog er det almindeligt at udelade disse betegnelser selv om det for udenforstående kunne give anledning til misforståelser. Mange gader er opkaldt efter lande og byer på kontinentet, hvorfor en oplysning som *queda en Arequipa* (det ligger i Arequipa) potentielt er dobbelttydig. Det kan både være en by i Peru og en gade i Lima (og sikkert andre steder!). Den fulde betegnelse ville være *queda en la Avenida Arequipa*.

Ved den slags afkortede navne bruges artiklen ikke.

3.2.5.4 Artikelbrug ved forkortelser

Ved forkortelser bestemmes genus som nævnt af kernen i det fulde navn (se 3.1.3.1.7). Meget ofte har forkortelsen artikel, men det er ikke altid lige let at gennemskue hvornår artiklen skal med, og hvornår den bør udelades. Når artiklen udelades er det fordi forkortelsen i højere grad opfattes som et proprium end nogle bogstaver der repræsenterer flere ord.

Ved politiske grupperinger bruges artiklen hvis det fulde navn starter med *partido*, ellers udelades den. Det hedder derfor *el PSOE (Partido Socialista Obrero Español)*, *el PP (Partido Popular)* o.s.v. (alle eksempler er fra El País):

<i>los miembros del PRI (Partido Revolucionario Institucional)</i>	PRI's medlemmer (Det Institutionelle Revolutionsparti, Mexico)
<i>hubo fraude [...] en favor del PRD (Partido de la Revolución Democrática)</i>	der var [valg-]svindel [...] til fordel for PRD (Den Demokratiske Revolutionsparti, Mexico)
<i>Vicente Fox, líder del PAN (Partido Acción Nacional)</i>	lederen af PAN (Partiet for National Kamp, Mexico), Vicente Fox
<i>el PNV (Partido Nacionalista Vasco) volvió a expresarse ayer</i>	PNV (Det Baskiske Nationalistparti, Spanien), udtrykte sig igen i går

men derimod:

<i>la recuperación de IU (Izquierda Unida, Mun)</i>	IUs restitution (Forenet Venstre, Spanien)
<i>un pacto con CiU (Convergència i Unió, País)</i>	en pagt med CiU (Konvergens og Samling, Katalonien)

Den væbnede uafhængighedsbevægelse ETA (baskisk: Euzkadi-Ta-Azkatasuna ≈ Baskisk Jord og Frihed) står altid uden artikel, mens lignende bevægelser i Colombia har artikel; det skyldes sandsynligvis at det er lettere at forholde sig til betydningen af de spansksprogede forkortelser:

<i>la última acción de ETA (País)</i>	ETAs seneste aktion
<i>Con estas muertes asciende a 59 el número de guerrilleros de las FARC (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia; País)</i>	Med disse faldne når antallet af guerillaer fra FARC op på 59 (Colombias Væbnede Revolutionsgarde)
<i>El ELN (Ejército de Liberación Nacional) mantiene secuestrado a un español (Mun)</i>	ELN (Den Nationale Befrielseshær) holder (stadig) en spanier bortført/ fanget

Fagforeningerne *CCOO (Comisiones Obreros)* og *UGT (Unión General de Trabajadores)* har ikke artikel:

<i>UGT denuncia que con la nueva redacción un turista puede sindicarse, pero no un trabajador irregular (País)</i>	UGT erklærer at med den nye reform kan en turist komme i fagforening, men en løst ansat arbejder kan ikke
--	---

FN, *la ONU (Organización de las Naciones Unidas)* har artikel.

3.2.5.5 Artikelbrug ved sprognavne

Artikelbrug ved sprognavne er en lidt kompliceret sag. Overordnet kan man sige at brugen af artikel giver en reference til sproget, sproget som genstand. Udeladelse af artiklen gør sprognavnet mere adjektivisk eller handlingspræget, men lad os se på nogle eksempler. Når ikke andet er nævnt, er eksemplerne der følger, fra El País, d. 9/7 2000.

At *tale spansk* refererer til en evne eller handling, hvorfor der ikke bruges artikel. Skål jeg derimod sige noget mere om sproget, *godt, dårligt, langsomt* o.s.v. henvises mere specifikt til sproget som genstand, og der skal bruges artikel. Som objekt for *hablar, saber, aprender, enseñar, estudiar* udelades artiklen normalt, mens det ved andre verber er betydningen der er afgørende:

<i>Muchos de nuestros ministros sólo hablan alemán y tienen derecho a usar su lengua</i>	Mange af vores ministre taler kun tysk, og de har ret til at bruge deres sprog.
<i>Se trabaja en inglés y francés, pero nadie puede hablar en la lengua materna</i>	Man arbejder på engelsk og fransk, men ingen kan tale på sit modersmål
Men: <i>Muchos de nuestros ministros hablan mal el inglés el español de México</i>	Mange af vores ministre taler dårligt engelsk mexicansk spansk
<i>En Europa se habla más el italiano que el español</i>	I Europa taler man mere italiensk end spansk

At *oversætte til / fra* har normalt artikel, men ellers har *at oversætte* ikke nødvendigvis artikel:

<i>Traducimos del español al francés</i>	Vi oversætter fra spansk til fransk
<i>Los documentos se traducen a inglés, francés y alemán</i>	Dokumenterne oversættes til engelsk, fransk og tysk

Som subjekt har sproget artikel, men modsat andre typer af substantiver gælder det ikke nødvendigvis for subjektet i en passiv sætning hvis dette står efter verbet:

<i>El alemán tiene escasa proyección en un mundo cada vez más global</i>	Tysk har en ringe udbredelse i en stadig mere globaliseret verden
<i>En las [reuniones] del segundo pilar se utiliza francés e inglés sin intérpretes.</i>	Til møderne under anden søjle bruges fransk og engelsk uden tolke
<i>En Chipre se habla griego y turco</i>	På Cypren taler man græsk og tyrkisk
Men: <i>el griego se habla en la parte occidental, y el turco en la oriental</i>	græsk tales i den vestlige del og tyrkisk i den østlige

I nogle tilfælde kan forskellen mellem den specifikke reference til sproget og den mere adjektiviske betydning være hårfin; kan man oversætte til *det [spanske...] sprog*, vil artiklen være på sin plads: Kan sprognavnet derimod indgå i et sammensat ord som i andet eksempel, udelades artiklen:

<i>En los países de la adhesión, la enseñanza del español sigue siendo marginal</i>	I ansøgningslandene er undervisningen i spansk stadig marginal
<i>El 34% de los estudiantes recibe clases de francés...</i>	34% af studenterne har fransktimer
<i>En el resto del mundo, la situación del español es bastante más halagüeña que la de otras lenguas europeas estudios de español</i>	I resten af verden er det spanske sprogs situation langt mere smigrende end de andre europæiske sprogs spanskstudier

3.2.5.6 Sportsklubber og hold

Sportsklubber og hold har artikel i Spanien, mens brugen varierer en del i Latinamerika. I Argentina bruges normalt ikke artikel, men i f.eks. Peru har nogle hold altid artikel, mens andre ikke har:

<i>Así, entre el Boca y el River han conquistado los últimos siete torneos</i> (argentiniske fodboldklubber; País)	Så Boca og River har vundet de sidste 7 turneringer
<i>Nicolás Anelka, ex jugador del Real Madrid fichado por el PSG</i> (Pro)	Nicolás Anelka, forhenværende Real Madrid spiller, nu registreret hos PSG
<i>llegó el Telecom al comando</i> (País)	Telecom fik overtaget
<i>nuevo triunfo de otro del Rabobank</i> (País)	ny triumf for endnu en fra Rabobank

De to sidste eksempler drejer sig om cykelhold ved tour de France.

3.2.6 Den ubestemte artikel

Den ubestemte artikel introducerer en størrelse i kommunikationssituationen, og efter den er introduceret kan man v.h.a. pronominer, den bestemte artikel m.m. referere til den:

- <i>He comprado un libro.</i>	- Jeg har købt en bog.
- <i>Es el libro que está en la mesa.</i>	- Det er den bog der ligger på bordet.
- <i>¿Quieres leerlo?</i>	- Vil du læse den?

Den ubestemte artikel kan give eftertryk og fortælle at substantivet ikke skal opfattes bogstaveligt:

<i>él es payaso</i>	han er klovn (i et cirkus)
<i>él es un payaso</i>	han er en værre klovn
<i>Son unos charlatanes - comentó</i> (Sáb IV)	Det er nogle værre snakkehoveder - bemærkede hun

3.2.6.1 Ubestemt artikel i pluralis

Den ubestemte artikel kan på spansk sættes i pluralis og kan så have forskellige betydninger. Den kan betyde *nogle*:

<i>camino unos pasos y entró en...</i> (Sáb VI)	hun gik nogle skridt og trådte ind i...
<i>El mundo había sido, hacía unos instantes, un caos de objetos y seres inútiles</i> (Sáb VI)	Nogle øjeblikke tidligere havde verden været et kaos af ubrugelige væsner og objekter

Foran tal kan den ubestemte artikel betyde *cirka, omkring*:

<i>La primera vez que te vi me pareciste una muchacha de unos veintiséis años</i> (Sáb XVI)	Første gang jeg så dig, syntes jeg du lignede en pige på omkring 26 år
<i>Después de haber llamado durante unos cinco minutos</i> (Sáb XXI)	efter at have ringet på i omkring fem minutter

Dijo que Fujimori debe haber experimentado una baja de unos cinco puntos (Rep)

Han sagde at Fujimori må have haft en tilbagegang på omkring fem procentpoint

Ved substantiver der normalt kun findes i pluralis (se 3.1.2.1), kan den ubestemte artikel markere at der er tale om én enhed, men oftest vil den ikke være obligatorisk. Hvis substantivet refererer til to ens eller symmetriske dele, kan *unos* oversættes med *et par* eller slet og ret *en*:

pienso tomarme (unas) vacaciones

jeg påtænker at holde ferie

unas tijeras

en saks

llevaba unos pantalones negros / un pantalón negro

han havde sorte bukser på

esa mirada me recordaba algo, unos ojos parecidos (Sáb VIII)

det blik fik mig til at huske noget, et par (nogle) øjne der lignede dem

3.2.6.2 Udeladelse af den ubestemte artikel

Foran *medio* og *otro* bruges ikke ubestemt artikel:

medio litro de leche

en halv liter mælk

uno [...] cree ver a un amigo que vive en otro país (Muñ 14)

man tror at man ser en ven som bor i et andet land

3.3 Analyser

3.3.1 Substantivsyntagmet

Substantivsyntagmet består af en kerne som er et substantiv, som regelen determinativ og ofte et eller flere attributiver. Attributiverne *lægger sig* til kernen og fortæller noget om den, og det er typisk adjektiver, attributive relativitysætninger eller præpositionssyntagmer - især indledt af *de* - men det kan også være adverbier, og i sjældnere tilfælde kan attributivet tilhøre en anden ordklasse. Desuden kan substantivsyntagmet indeholde en apposition, som er et substantivisk led der lægger sig til et andet substantiv:

Den franske intervention (País)			
Led	La	intervención	francesa
Materiale	substantivsyntagme		
Funktion	D	Kerne	Attributiv
Materiale	art	substantiv	adjektiv

Når der er flere attributiver, skal vi arbejde os langsomt ind mod kernen og hele tiden tænke på hvilken del af substantivsyntagmet et givet attributiv lægger sig til. Problemet er størst i de syntagmer der indgår præpositionssyntagmer i:

den spanske borgerkrig (Lor 101)			
	la	guerra	civil española
Materiale	substantivsyntagme		
Funktion	D	Kerne	Attributiv
Materiale	art	substantivsyntagme	adjektiv
Funktion		Kerne	Attributiv
Materiale		substantiv	adjektiv

Næste eksempel er noget mere kompliceret, idet der er flere attributiver hvis kerne vi skal have isoleret. Hvis vi starter bagfra, skal vi først se på *anterior*. Det kunne lægge

sig til hele det foregående led med *proceso* som kerne, det kunne også have *reforma* som kerne så det drejede sig om en tidligere reform, men min logik - og konteksten - siger mig at det er *den tidligere regering* det drejer sig om; altså hænger *régimen anterior* sammen. Præpositionssyntagmet *del régimen anterior* kan også have såvel *proceso* som *reforma* som kerne, men her er min konklusion at *reforma pacífica* er kerne, så vi ender med et hierarki som nedenfor:

	en fredelig reformproces (reforming) af det tidligere styre (Lor 101)								
	un	proceso	de	reforma	pacífica	del	régimen	anterior	
M	substantivsyntagma								
F	D	Kerne	Attributiv						
M	art	subst	præpositionssyntagma						
F			Pr	Styrelse					
M			præp	substantivsyntagma					
F			Kerne		Attributiv				
M			substantivsyntagma		præpositionssyntagma				
F			K	Att	Pr	Styrelse			
M			substantiv	adjektiv	præp	substantivsyntagma			

Også adverbier kan stå som attributiv:

	ham som endnu er leder for socialisterne (País)					
	el	todavía	líder	de	los	socialistas
M	substantivsyntagma					
F	D	Attributiv	Kerne			
M	art	adv	substantivsyntagma			
F			K	Attributiv		
M			subst	præpositionssyntagma		
F			Pr	Styrelse		
M			præp	substantivsyntagma		
F			D	K		
M			art	substantiv		

Idet vi først og fremmest definerer substantivsyntagmet ud fra dets opbygning - determinativ, kerne + eventuelle attributiver - behøver kernen i substantivsyntagmet ikke at være et substantiv. Et substantiveret adjektiv eller et andet substantiveret led kan også være materiale til et substantivsyntagma, for adjektivsyntagmet har ikke determinativ:

	den bedste af studenterne					
	el	mejor	de	los	estudiantes	
M	substantivsyntagmet					
F	D	Kerne	Attributiv			
M	art	substantiveret adjektiv	præpositionssyntagma			
F			Pr	Styrelse		
M			præp	substantivsyntagma		

3.3.2 Determinativet

Determinativet består oftest kun af et ord, men visse forbindelser kan dog danne et *sammensat* determinativ:

Durante toda la semana próxima (ABC) I hele næste uge

Todo er den eneste størrelse der kan stå foran artiklen, og vi betegner den *prædeterminativ*. *Otro* og *tal* kan stå efter artiklen og betegnes *postdeterminativ*. Nærmest den substantiviske kerne kan stå et talord:

todos esos años (Muñ 53) alle de år
Se les atribuye otros dos homicidios (Rep) Man tilskriver dem endnu to mord
La policía detuvo ayer a otros cuatro jóvenes (País) Politiet anholdt i går fire andre unge

Determinativet kan bestå af indtil fire led, men det er yderst sjældent. Der er ikke noget hierarki i determinativet:

	alle de andre tre unge				
	todos	los	otros	tres	jóvenes
M	substantivsyntagma				
F	Determinativ				Kerne
M	sammensat determinativ				substantiv
F	præ-Determinativ	K	post-Determinativ	post-D	
M	indefinit pronomen	art	indefinit pronomen	talord	